

Ομιλία της Κατερίνας Σαββαΐδου με τίτλο «Η σύνθεση των μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής κορυφαίος παράγων μακροπρόθεσμης δημοσιονομικής βιωσιμότητας», στο 8^ο Thessaloniki Tax Forum που διοργανώθηκε από το Ελληνοαμερικανικό Εμπορικό Επιμελητήριο.

Κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης η κατάσταση των δημοσίων οικονομικών των κρατών μελών του Ο.Ο.Σ.Α. επιδεινώθηκε σημαντικά. Βεβαίως, το υψηλό επίπεδο δημόσιου χρέους δεν ήταν αποτέλεσμα αποκλειστικά και μόνο της οικονομικής κρίσης. Τα συνεχόμενα δημοσιονομικά ελλείμματα στα κράτη μέλη του Ο.Ο.Σ.Α. τις τελευταίες δεκαετίες οδήγησαν στην εκτόξευση του δημόσιου χρέους τους.

Η εξυγίανση των δημοσίων οικονομικών των κρατών θεωρήθηκε κατά γενική αποδοχή αναγκαιότητα και προϋπόθεση για τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη τους. Η αποκατάσταση βιώσιμων δημοσίων οικονομικών απαιτεί την εφαρμογή από τα κράτη αξιόπιστων μεσοπρόθεσμων προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής, δηλαδή συγκεκριμένων πολιτικών και προγραμμάτων για τη μείωση των ελλειμμάτων της γενικής κυβέρνησης και του συσσωρευμένου δημόσιου χρέους. Ειδικότερα, τα προγράμματα προσαρμογής περιέχουν λεπτομερή περιγραφή των συγκεκριμένων μέτρων προσαρμογής για την επίτευξη των τιθέμενων στόχων ως ποσοστό του ΑΕΠ.

Το ύψος της δημοσιονομικής προσαρμογής σε κάθε χώρα εξαρτάται από διάφορους παράγοντες, μεταξύ των οποίων η δυναμικότητα της οικονομίας της, η σύνθεση του χαρτοφυλακίου του δημόσιου χρέους της, η δυνατότητα χρηματοδότησης του χρέους της ιδιαίτερα από τις αγορές, καθώς και οι πολιτικές αποφάσεις αναφορικά με τη φορολογική πολιτική και την πολιτική δαπανών.

Σύμφωνα με τον Ο.Ο.Σ.Α., το είδος των προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής που υιοθέτησαν τα κράτη μέλη εξαρτήθηκε και από άλλους παράγοντες, όπως κυρίως η πίεση από τις αγορές ή η προληπτική τάση αντιμετώπισης της κρίσης δημόσιου χρέους.

Έτσι, ο Ο.Ο.Σ.Α. κατέταξε τα κράτη σε τέσσερις κατηγορίες αναφορικά με τη στάση τους όσον αφορά τη δημοσιονομική τους προσαρμογή, δηλαδή α) τα κράτη που ανακοίνωσαν προγράμματα δημοσιονομικής προσαρμογής υπό την πίεση των αγορών ή β) ως προληπτικά μέτρα, γ) τα κράτη που μολονότι χρειαζόνταν δημοσιονομική προσαρμογή δεν ανακοίνωσαν νωρίς τέτοια προγράμματα, και δ) τα κράτη με μικρή σχετικά ανάγκη για δημοσιονομική προσαρμογή.

Στην πρώτη κατηγορία, περιλαμβάνονται τα κράτη, όπως κυρίως η περίπτωση της Ουγγαρίας, αργότερα της Ελλάδας και της Ιρλανδίας και σε κάποιο βαθμό της Πορτογαλίας και της Ισπανίας, των οποίων τα δημόσια οικονομικά ή οι προοπτικές ανάπτυξης τους είχαν εκτροχιασθεί σε τέτοιο βαθμό που απαιτούνταν η λήψη ουσιαστών εμπροσθοβαρών (εντός του 2010-2011) πακέτων μεγάλης έκτασης δημοσιονομικής προσαρμογής, προκειμένου να αντιμετωπίσουν στο άμεσο μέλλον αυξημένες ανάγκες από τις αγορές ομολόγων.

Στην δεύτερη κατηγορία, όπου τα δημοσιονομικά προγράμματα προέβλεπαν την εφαρμογή μέτρων προσαρμογής σε μεταγενέστερο χρόνο (δηλαδή την περίοδο 2012-2014), περιλαμβάνονται κράτη, όπως η Μεγάλη Βρετανία, που ήθελαν μέσω της ανακοίνωσης των προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής να δώσουν το μήνυμα στις αγορές και στους πολίτες ότι αναγνωρίζουν την υφιστάμενη δημοσιονομική κατάσταση και έχουν τη βούληση να αντιμετωπίσουν ζητήματα δημοσιονομικής βιωσιμότητας.

Όσον αφορά τη σύνθεση, γνωστή και ως «μείγμα» των μέτρων προσαρμογής, αυτή διαφέρει από χώρα σε χώρα. Πάντως, σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ τα 2/3 των χωρών στράφηκαν στη μείωση των δαπανών και το 1/3 στην αύξηση των εσόδων. Συνήθως οι χώρες με μικρή ανάγκη δημοσιονομικής προσαρμογής στηρίζονται στην περικοπή των δαπανών, ενώ χώρες με μεγαλύτερη ανάγκη για δημοσιονομική προσαρμογή, όπως για παράδειγμα η Ελλάδα, λαμβάνουν μέτρα και στα δύο σκέλη. Σε κάθε περίπτωση, χώρες με χαμηλή φορολογική επιβάρυνση μπορούν ευκολότερα να επιλέξουν στρατηγική δημοσιονομικής προσαρμογής μέσω της λήψης φορολογικών μέτρων.

Σύμφωνα με τον Ο.Ο.Σ.Α., η δημοσιονομική προσαρμογή απαιτεί συνήθως τόσο περικοπές δαπανών όσο και μέτρα αναφορικά με τα έσοδα. Ωστόσο, απαιτείται προσεκτική επιλογή μεταξύ των δύο δυνατοτήτων, με σκοπό την εξισορρόπηση μεταξύ περιστασιακά αντικρουόμενων στόχων δημοσιονομικής πολιτικής.

Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι, μολονότι, η λήψη μέτρων προσαρμογής που αφορούν στο σκέλος των δαπανών φέρνει αποτελέσματα μακροπρόθεσμα σε σχέση με τη λήψη μέτρων στο σκέλος των εσόδων που έχει άμεσα αποτελέσματα, ωστόσο, η επιλογή της αύξησης των φορολογικών επιβαρύνσεων και ειδικά της αύξησης του φόρου εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων έχει δυσμενείς συνέπειες στην ανάπτυξη.

Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγει και η έκθεση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (2015), στην οποία αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι «Η προσαρμογή που βασίζεται στα έσοδα δεν φαίνεται να επιφέρει μια διαρκή βελτίωση στις προοπτικές βιωσιμότητας μιας χώρας» και επομένως στην περίπτωση αυτή η δημοσιονομική προσαρμογή είναι «*αυτοαναιρούμενη*».

Στις περισσότερες χώρες τα μέτρα για την αύξηση των εσόδων αποτέλεσαν απλά συμπλήρωμα των προσαρμογών που βασίζονται στις μειώσεις στο σκέλος των δαπανών. Αντιθέτως, στην Ελλάδα η αύξηση των φορολογικών επιβαρύνσεων ήταν ιδιαίτερα σημαντική.

Συνεπεία των μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής που λήφθηκαν στην Ελλάδα την περίοδο 2010-2014 και που άγγιξαν το 24,5% του ΑΕΠ, οι βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες της Ελληνικής οικονομίας (τα «δίδυμα ελλείμματα») βελτιώθηκαν, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του Προϋπολογισμού για το 2016, (το έλλειμμα της Γενικής κυβέρνησης μειώθηκε από το 15,2% του ΑΕΠ το 2009 στο 3,7% του ΑΕΠ το 2014, ενώ το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών μειώθηκε ως ποσοστό του ΑΕΠ από το 10,9% το 2009 στο 2,1% το 2014).

Σε πρόσφατη ομιλία του, ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος, κ. Στουρνάρας, σημείωσε ότι στην Ελλάδα, παρά την επιδείνωση της ύφεσης,

επιτεύχθηκε τα τελευταία έξι χρόνια από την έναρξη της κρίσης πρωτοφανής δημοσιονομική προσαρμογή. Σύμφωνα με τον Διοικητή, η προσπάθεια αυτή συνέβαλε στη βελτίωση του πρωτογενούς αποτελέσματος της γενικής κυβέρνησης κατά περισσότερο από 11 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2009-2015 ή σε 17 ποσοστιαίες μονάδες μετά από διόρθωση ως προς την επίδραση της ύφεσης, ενώ οδήγησε στη διατήρηση μικρών πρωτογενών πλεονασμάτων της γενικής κυβέρνησης τα έτη 2013-2015.

Στη δήλωση συμπερασμάτων της αποστολής του Δ.Ν.Τ. για την Ελλάδα (του άρθρο IV για το 2016) επισημαίνεται με έμφαση ότι μολονότι η Ελλάδα έχει σημειώσει τα τελευταία έξι χρόνια της κρίσης σημαντική πρόοδο στην άμβλυνση των μακροοικονομικών ανισορροπιών της επιτυγχάνοντας μια εντυπωσιακή δημοσιονομική προσαρμογή (μείωση των ελλειμμάτων του πρωτογενούς δημοσιονομικού ισοζυγίου και του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών), δεν έχει ωστόσο καταφέρει να επιστρέψει σε ρυθμούς ανάπτυξης.

Αυτό, σύμφωνα με το Δ.Ν.Τ., οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι ενώ αρχικά η δημοσιονομική προσαρμογή βασίζονταν σε σημαντικές μεταρρυθμίσεις, πλέον βασίζεται κυρίως σε μεμονωμένες ad hoc μη βιώσιμες πολιτικές, γεγονός που έχει αρνητικές επιπτώσεις στην αξιοπιστία των σχετικών πολιτικών και στον κλονισμό της εμπιστοσύνης αναφορικά με τη δυνατότητα διατήρησης της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας.

Το Δ.Ν.Τ. επεσήμανε, επίσης, ότι η σύνθεση της προσαρμογής, η οποία βασίστηκε στην αύξηση των φορολογικών συντελεστών και στην αύξηση της φορολογίας σε περιορισμένες φορολογικές βάσεις, προσθέτει σημαντικούς κινδύνους στον προϋπολογισμό, αποθαρρύνει τις επενδύσεις και την απασχόληση και δημιουργεί αντικίνητρα στην εργασία στην επίσημη οικονομία.

Όσον αφορά τη δημοσιονομική πολιτική, το Δ.Ν.Τ. θεωρεί ότι απαιτείται μια εξισορρόπηση του μίγματος πολιτικών, προς πολιτικές που είναι πιο φιλικές προς την ανάπτυξη. Αντιθέτως, πρέπει να αποφευχθούν οι περαιτέρω οριζόντιες περικοπές δαπανών, είτε αυτόματες, είτε όχι, γιατί δεν βοηθούν την ανάπτυξη και δεν είναι βιώσιμες.

Η Ελλάδα δεν φαίνεται πάντως να ακολουθεί τις προαναφερθείσες «Συστάσεις».

Το Προσχέδιο του Κρατικού Προϋπολογισμού για το 2017, μολονότι αναφέρει ότι «η νέα δημοσιονομική προσαρμογή, όπως αναμορφώθηκε και αποτυπώθηκε στη Σύμβαση Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης με τους Θεσμούς προβλέπει στόχους πρωτογενούς πλεονάσματος -0,25 ΑΕΠ για το 2015, 0,5% για το 2016, 1,75% για το 2017 και 3,15% για το 2018(που συνεπώς) μειώνουν σημαντικά το ύψος των απαιτούμενων δημοσιονομικών μέτρων», ωστόσο δέχεται ότι «δεδομένου ότι ο κύριος όγκος των δημοσίων δαπανών κατευθύνεται κυρίως σε μισθούς, συντάξεις και δράσεις κοινωνικής προστασίας (μεταβιβάσεις σε οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης και φορείς του Δημοσίου), η δημοσιονομική σταθεροποίηση επιδιώκεται σε μεγάλο βαθμό μέσω της φορολογικής πολιτικής».

Το Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή στην έκθεσή του επί του Προσχεδίου του Κρατικού Προϋπολογισμού του 2017 επισημαίνει ότι «ο Προϋπολογισμός 2017 έχει έντονα υφεσιακό χαρακτήρα», λόγω του «μείγματος οικονομικής πολιτικής», δηλαδή της σχέσης κρατικών δαπανών και φόρων. Συγκεκριμένα, προβλέπει για το 2017 οριακή μείωση δαπανών κατά 78,8 εκατομμύρια ευρώ και εκτεταμένη αύξηση εσόδων κατά 2,513 δισεκατομμυρίων ευρώ. Για την ακρίβεια, μόλις το 3,04% των νέων παρεμβάσεων για το 2017 αφορά εξοικονομήσεις δαπανών (€ 78,8 εκατ.) ενώ το 96,96% αφορά αυξήσεις εσόδων (€ 2,51 δισ.). Το 2016 η αναλογία των νέων παρεμβάσεων στα έσοδα σε σχέση με αυτών στις δαπάνες ήταν 0,7%, ενώ το 2017 η αναλογία αυτή αυξήθηκε δραματικά στο 31,9%. Το συνολικό ύψος των νέων αυξήσεων στα έσοδα το 2017 θα είναι σημαντικά μεγαλύτερο, κατά 324,5% σε σχέση με αυτές του 2016.

Το Γραφείο Προϋπολογισμού αναφέρει χαρακτηριστικά ότι το Προσχέδιο χαρακτηρίζεται από φοροκεντρική λιτότητα για την επίτευξη του στόχου ως προς το πρωτογενές πλεόνασμα 1,75% του ΑΕΠ σύμφωνα με το τρέχον Πρόγραμμα. Επισημαίνει για άλλη μία φορά ότι τυχόν μειώσεις δαπανών αντί αυξήσεων φόρων θα είχαν πιθανόν μικρότερη υφεσιακή επίπτωση και ότι σε

κάθε περίπτωση οι αυξήσεις φόρων αποθαρρύνουν την εργασία και την επιχειρηματικότητα.

Επιπλέον, σύμφωνα με το ΓΠΚΒ, η υπερφορολόγηση θα εξακολουθεί να λειτουργεί ιδιαίτερα στρεβλωτικά στο οικονομικό περιβάλλον αποτελώντας εμπόδιο στην επίτευξη θετικών ρυθμών ανάπτυξης και τελικά θα οδηγήσει σε μείωση των εσόδων από άμεσους και έμμεσους φόρους τόσο σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη όσο και με τους στόχους που έχουν τεθεί στα πλαίσια των συγκεκριμένων παρεμβάσεων.

Στο ίδιο πνεύμα στην έκθεση του Δημοσιονομικού Συμβουλίου επισημαίνεται ότι για να διασφαλιστεί ότι η δημοσιονομική προσαρμογή μπορεί να οδηγήσει σε ανάκαμψη της οικονομίας θα πρέπει να *«δημιουργούν θετικές προσδοκίες για μελλοντική μείωση της φορολογίας. Αυτό επιτυγχάνεται εάν το μεγαλύτερο μέρος (άνω του 70%) των δημοσιονομικών μέτρων και παρεμβάσεων αφορά σε μόνιμη μείωση των πρωτογενών δαπανών»*. Παράλληλα υπογραμμίζεται η κρισιμότητα της διασφάλισης κοινωνικής δικαιοσύνης. Σύμφωνα με την έκθεση, *«προς αυτή την κατεύθυνση (διασφάλιση κοινωνικής δικαιοσύνης) μπορεί να συμβάλει η ανακοπή της τάσης αύξησης του μεριδίου της έμμεσης φορολογίας στη συνολική. Είναι εξίσου σημαντικό να αντιμετωπιστούν καθυστερήσεις στην προώθηση των μεταρρυθμίσεων (αποκρατικοποιήσεις, άρση στρεβλώσεων του επιχειρηματικού κλίματος), οι οποίες συντηρούν τα προβλήματα των επιχειρήσεων στις αγορές ακόμη και υπό ευνοϊκές μακροοικονομικές συνθήκες»*.

Γενικότερα, πάντως, η επιλογή της δημοσιονομικής προσαρμογής μέσω της αύξησης των εσόδων οδηγεί στο φαύλο κύκλο της υπερφορολόγησης, σε μείωση της εισπραξιμότητας και σε αύξηση των ληξιπρόθεσμων οφειλών προς το Δημόσιο και τα ασφαλιστικά ταμεία, σε λήψη μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης, όπως ιδίως δεσμεύσεις τραπεζικών λογαριασμών και κατασχέσεις εις χείρας τρίτων (πέραν των κατασχέσεων ακινήτων και πλειστηριασμών), σε αύξηση της φοροδιαφυγής, σε μείωση της κατανάλωσης, σε ασφυξία στην αγορά, στην αύξηση του αριθμού των κόκκινων δανείων, και ενδεχομένως στην ανάγκη για λήψη νέων μέτρων κατά βάση στο σκέλος των εσόδων (χωρίς να αποκλείεται και η μείωση δαπανών λόγω της εφαρμογής του αυτόματου

μηχανισμού δημοσιονομικής προσαρμογής (του γνωστού «κόφτη») για την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων.

Ο προαναφερόμενος φαύλος κύκλος της υπερφορολόγησης και των συνεπειών του καθιστούν επισφαλή την *«παγίωση της βελτίωσης των δημοσιονομικών αποτελεσμάτων»*, προϋπόθεση για τη *«μη ενεργοποίηση του αυτόματου μηχανισμού δημοσιονομικής προσαρμογής»*, σύμφωνα με το Προσχέδιο του Κρατικού Προϋπολογισμού για το 2017.

Με βάση τα παραπάνω καταλήγουμε ότι το πρόγραμμα προσαρμογής πρέπει να εστιάζει σε περιορισμό και αποτελεσματικότερο έλεγχο των δαπανών και όχι σε συνεχή αύξηση της φορολογίας, καθώς, όπως ήδη αναφέρθηκε, η αύξηση της φορολογίας έχει δυσμενείς συνέπειες στην ανάπτυξη.

Ο Ο.Ο.Σ.Α. έχει προτείνει ορισμένες καλές πρακτικές που μπορεί να βοηθήσουν τα κράτη μέλη στην προσπάθειά τους για δημοσιονομική προσαρμογή.

Στο σκέλος των δαπανών, οι καλές αυτές πρακτικές αφορούν κυρίως τους τομείς υγείας και παιδείας, καθώς και στη συνταξιοδοτική μεταρρύθμιση. Βεβαίως, σύμφωνα με τον Ο.Ο.Σ.Α., η μείωση των δαπανών δεν θα πρέπει να έχει ως βλαπτικές συνέπειες στην παροχή υπηρεσιών υγείας και παιδείας.

Στο σκέλος των εσόδων, ο Ο.Ο.Σ.Α. θεωρεί ότι η προσπάθεια πρέπει τουλάχιστον αρχικώς να επικεντρωθεί αφενός στη διεύρυνση της φορολογικής βάσης ορισμένων φόρων και επομένως στον περιορισμό των στρεβλώσεων που οφείλονται σε φορολογικές δαπάνες (απαλλαγές και μειώσεις) και αφετέρου στην υιοθέτηση φόρων πιο φιλικών στην ανάπτυξη, όπως φόρων στην ακίνητη περιουσία καθώς και περιβαλλοντολογικών φόρων και επιβαρύνσεων. Επίσης, πρέπει να προτιμάται η βελτίωση της αποδοτικότητας του Φ.Π.Α., καθώς και της ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας και της ανεξαρτησίας της φορολογικής διοίκησης και της αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής.

Στο σημερινό Tax Forum τέθηκε το ερώτημα, ποιο είναι το μείγμα πολιτικής / σύνθεση μέτρων για την μακροπρόθεσμη και βιώσιμη δημοσιονομική προσαρμογή, δηλαδή η αύξηση των φόρων ή η μείωση των δαπανών. Και

νομίζω ότι πολλοί από τους συμμετέχοντες θα συμφωνήσουμε ότι η αύξηση των φόρων –τουλάχιστον ορισμένων- λειτουργεί σε βάρος της ανάπτυξης, ενώ η μείωση δαπανών οδηγεί σε μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών.

Ωστόσο, η απάντηση στο ως άνω ερώτημα δεν είναι τόσο απλή. Η εκάστοτε κυβέρνηση που είναι υπεύθυνη για την άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής της χώρας πρέπει στην ουσία να απαντήσει σε πιο πολύπλοκα ερωτήματα στο πλαίσιο υιοθέτησης μιας πολιτικής δημοσιονομικής προσαρμογής. Ειδικότερα, θα πρέπει να αποφασίσει ποια ειδικότερα μέτρα θα υιοθετήσει αφενός στο σκέλος των εσόδων ώστε να ενισχύσει την ανάπτυξη και την απασχόληση και αφετέρου στο σκέλος των δαπανών ώστε να αποφύγει την ύφεση.

Επίσης, ενόψει και της κριτικής που έχει δεχθεί το υιοθετούμενο στην Ελλάδα πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής κυρίως λόγω του εμπροσθοβαρή χαρακτήρα του και της υφεσιακής κατάστασης της οικονομίας κατά το διάστημα εκείνο, αλλά και του γεγονότος ότι άλλες χώρες, όπως η Ιρλανδία και η Πορτογαλία κατάφεραν να βγουν από αντίστοιχα προγράμματα στήριξης, η εκάστοτε κυβέρνηση θα πρέπει να απαντήσει και στα ακόλουθα ερωτήματα :

Ποιο θα είναι το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής, δηλαδή η κατάλληλη στιγμή για τη λήψη τους;

Ποια μέτρα θα πρέπει να προηγηθούν; Η σύνθεση των μέτρων θα είναι η ίδια ανεξαρτήτως της κατάστασης της οικονομίας;

Δεδομένου, μάλιστα, ότι η επιτυχία μιας δημοσιονομικής προσαρμογής εξαρτάται και από άλλους παράγοντες, προκύπτει μια σειρά από άλλα ερωτήματα:

Ποιος θα φέρει το βάρος της δημοσιονομικής προσαρμογής; Ποιες κοινωνικο-επαγγελματικές τάξεις, ποιες γενεές;

Με ποιο τρόπο θα επικοινωνηθεί στους πολίτες η αναγκαιότητα των μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής και ποια τα αντίβαρα;

Ποια πρέπει να είναι η στάση της κυβέρνησης απέναντι στα υιοθετούμενα από αυτήν μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής;

Είναι απαραίτητη η συμφωνία των πολιτικών δυνάμεων σε αυτήν την προσπάθεια δημοσιονομικής προσαρμογής;

Καταληκτικά, με βάση τα συμπεράσματα διεθνών οργανισμών, όπως ο ΟΟΣΑ, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Δ.Ν.Τ., αλλά και θεσμών, όπως το Γραφείο Προϋπολογισμού της Βουλής, προκύπτει αυτό που ούτως ή άλλως όλοι αντιλαμβανόμαστε, δηλαδή η ανάγκη αλλαγής της δημοσιονομικής πολιτικής. Στο πλαίσιο αυτό απαιτείται:

- Η άμεση σύνταξη από την κυβέρνηση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής, όπως άλλωστε προβλέπεται και από το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης, προκειμένου η Ελλάδα να μπορεί να χαράξει ορθολογικότερα τους δημοσιονομικούς της στόχους.
- Η αλλαγή της σύνθεσης των μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής (σχέση φόρων και δαπανών).
- Η υιοθέτηση μιας φορολογικής μεταρρύθμισης πιο φιλικής στην ανάπτυξη και στην απασχόληση και με δικαιότερη ανακατανομή της φορολογικής επιβάρυνσης, που δεν θα οδηγεί στο φαύλο κύκλο της συσσώρευσης ληξιπρόθεσμων φορολογικών και ασφαλιστικών οφειλών, που εκ των πραγμάτων δεν μπορούν να εισπραχθούν.
- Η ανακατανομή των δαπανών, ώστε να διασφαλίζεται μεγαλύτερη κοινωνική δικαιοσύνη και ανάπτυξη, καθώς και η εκ βάθρων επανεξέτασης τους, προκειμένου αυτές να είναι πιο αποτελεσματικές προσφέροντας στην ουσία καλύτερη ποιότητα υπηρεσιών στους πολίτες.
- Η συζήτηση της σύνθεσης των μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής πρέπει να συνδυασθεί με τη συζήτηση για τη δυνατότητα διατηρησιμότητας πρωτογενών πλεονασμάτων (ή τόσο υψηλών πρωτογενών πλεονασμάτων) στο μέλλον, σύμφωνα και με το χρυσό δημοσιονομικό κανόνα.
- Η συζήτηση της ελάφρυνσης του χρέους που κάθε φορά μπαίνει στο τραπέζι ενόψει της λήψης μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής πρέπει να συνδυασθεί με την Ανάλυση της βιωσιμότητας του χρέους, καθώς η κρίση περί της δημοσιονομικής βιωσιμότητας μιας χώρας μπορεί να γίνει

ευκολότερα κατανοητή, εάν γίνονται αντιληπτοί οι κίνδυνοι που ενδέχεται να επηρεάσουν την πορεία του δημόσιου χρέους στο ορατό μέλλον. Στην κατανόηση των κινδύνων αυτών, μπορούν να συμβάλλουν οι στοχαστικές προσομοιώσεις, οι οποίες επιτρέπουν τη δημιουργία εργαλείων και δεικτών, προκειμένου να πραγματοποιηθεί μία πιθανολογική αξιολόγηση της βιωσιμότητας του χρέους.

- Η συζήτηση της ελάφρυνσης του χρέους πρέπει, επίσης, να συνδυασθεί με το σχεδιασμό μίας Μεσοπρόθεσμης Στρατηγικής Διαχείρισης του δημόσιου χρέους, με σκοπό την αλλαγή της σύνθεσης του χαρτοφυλακίου του ελληνικού χρέους.
- Εκτός από την αλλαγή της σύνθεσης των μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής, απαιτείται και η λήψη μέτρων για την αύξηση της διαφάνειας και της αξιοπιστίας των δημοσίων οικονομικών της χώρας τόσο στην ελληνική κοινωνία όσο και στη διεθνή κοινότητα. Ενδεικτικά μπορούν να αναφερθούν:
 - α. Η υιοθέτηση της από 18 Φεβρουαρίου 2015 Σύστασης του Ο.Ο.Σ.Α. αναφορικά με τη δημοσιονομική διαχείριση και ειδικότερα η υιοθέτηση των δέκα αρχών χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης.
 - β. Η υιοθέτηση κριτηρίων μέτρησης της αποτελεσματικότητας του συστήματος διαχείρισης των δημοσίων οικονομικών, που αφορούν την εκτέλεση του Προϋπολογισμού, αλλά και της αποτελεσματικότητας της φορολογικής διοίκησης.
 - γ. Η υιοθέτηση των διεθνών λογιστικών προτύπων στο δημόσιο τομέα (IPSAS) με σκοπό την ενίσχυση της διαφάνειας και της αξιοπιστίας των δημοσίων οικονομικών. Η υιοθέτηση των IPSAS θα οδηγήσει στη βελτίωση των επιδόσεων όσον αφορά στο δημόσιο έλλειμμα και στο δημόσιο χρέος.
 - δ. Η θέσπιση ισχυρότερων δημοσιονομικών θεσμών, προκειμένου να διασφαλισθεί η αποτελεσματική δημοσιονομική εποπτεία/παρακολούθηση. Στο πλαίσιο αυτό σημαντικό ρόλο καλούνται να παίξουν το Δημοσιονομικό Συμβούλιο, το Γραφείο Προϋπολογισμού της Βουλής και η Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων.

- Τέλος, η πολιτική βούληση για την υλοποίηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων με σκοπό τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας των δημοσίων οικονομικών.

Καταλήγοντας θα ήθελα να επισημάνω ότι ενόψει των δεσμεύσεων που έχει αναλάβει η Ελλάδα στο πλαίσιο της Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης όσο και γενικότερα με βάση το Δημοσιονομικό Σύμφωνο, θα πρέπει να τηρεί τον χρυσό δημοσιονομικό κανόνα, δηλαδή πλεονασματικό ή ισοσκελισμένο προϋπολογισμό, κάτι που απαιτεί διόρθωση τυχόν αποκλίσεων από τον μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό στόχο. Θα πρέπει όμως κυρίως να διαχειρίζεται με υπευθυνότητα τα δημόσια οικονομικά προς το συμφέρον του κοινωνικού συνόλου και των επερχόμενων γενεών και κυρίως να εφαρμόζει δημόσιες πολιτικές, οι οποίες συμβάλλουν στη βιώσιμη ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας.

Σας ευχαριστώ πολύ.